

**Instytut Legislacji i Prac Parlamentarnych
Naczelnej Rady Adwokackiej**

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 02, fax 22 505 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, dnia 5 maja 2023 r.

NRA.12-ST-2.44.2022

OPINIA

**Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych
Naczelnej Rady Adwokackiej**

**w przedmiocie senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy
z dnia 17 listopada 1964 roku kodeks postępowania cywilnego
(Druk senacki numer 381)**

Analizując projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego przygotowany przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, dotyczący zmiany treści artykułu 259 k.p.c., polegającej na dodaniu nowego zakazu dowodowego w postaci określenia, że: „świadkami nie mogą być pełnomocnicy stron”, należy zwrócić uwagę na następujące aspekty tego zagadnienia.

Proponowana zmiana zainicjowana petycją obywatelską zgłoszoną do Senatu RP ma na celu zwiększenie ochrony interesu strony postępowania poprzez zagwarantowanie pełnej poufności komunikacji stron z jej pełnomocnikiem oraz zapobiegać ma możliwości przekazywania przez pełnomocnika także każdej innej wiedzy o swoim mocodawcy, również w zakresie, w którym powzięta ona została w innych okolicznościach niż wynikające z reprezentowania strony w danym postępowaniu.

Proponowana zmiana ma więc bardzo szeroki zakres, a jej wprowadzenie powinno być poprzedzone głęboką analizą nie tylko prawnych uwarunkowań wprowadzenia takiego rozwiązania, ale też i oceną skutków faktycznych, jakie wprowadzenie tego rozwiązania wywoła dla możliwości efektywnego zebrania dowodów w postępowaniu cywilnym. W ocenie

Naczelnej Rady Adwokackiej dla oceny zasadności postulowanej zmiany istotna jest przede wszystkim analiza obecnego stanu prawnego.

W tym kontekście, pełnomocników, którzy mogą reprezentować strony postępowaniach cywilnych, można umownie podzielić na dwie, odrębne, grupy. Są to bowiem zarówno pełnomocnicy profesjonalni, którzy działają w ramach wykonywanego przez siebie zawodu adwokata czy radcy prawnego oraz innych profesji ustawowo zobowiązanych do zachowania tajemnicy zawodowej w zakresie informacji uzyskanych w ramach świadczonej pomocy prawnej, a także pełnomocnicy nie zawodowi, czyli osoby fizyczne, które z uwagi na osobiste relacje ze stroną zostały przez Kodeks postępowania cywilnego uprawnione do reprezentowania jako pełnomocnicy osób bliskich lub osób pozostających z nimi w szczególnym stosunku prawnym. W stosunku do każdej z tych grup kwestia zachowania w poufności informacji uzyskanych od podmiotów reprezentowanych przez pełnomocnika w postępowaniu cywilnym jest uregulowana inaczej. Pełnomocnicy profesjonalni na podstawie różnych przepisów związanych z wykonywaniem ich zawodów zobowiązani są do zachowania tajemnicy w zakresie informacji powziętych w związku z udzielaniem pomocy prawnej, zaś w stosunku do pozostałych nieprofesjonalnych podmiotów występujących w roli pełnomocników obowiązek zachowania tajemnicy nie został uregulowany w żaden sposób ustawowo. Już choćby z tego powodu jednolita regulacja zakazu wystąpienia w roli świadka pełnomocnika w postępowaniu cywilnym powinna być analizowana w dwóch odrębnych reżimach.

Zdaniem Naczelnej Rady Adwokackiej pełnomocników nieprofesjonalnych: bliskich i członków rodzin, którzy zgodnie z artykułem 87 k.p.c. reprezentują stronę postępowaniu, proponowany bezwzględny zakaz dotyczyć nie powinien. Wynika to z faktu bezpośrednich relacji tych pełnomocników z osobami, które reprezentują. Relacje te bowiem, co do zasady, obejmują nie tylko działanie w określonej sprawie czy postępowaniu sądowym, ale codzienne funkcjonowanie oparte na wspólnych przeżyciach i doświadczeniach, czasem niezwykle istotnych w postępowaniu. W przypadku w pełnomocników z kręgu osób najbliższych: rodzica, dziecka, rodzeństwa strony, oczywistym jest, że taki pełnomocnik posiadać może zasób własnej wiedzy, dotyczący postępowania sądowego, który może wręcz okazać się kluczowy dla postępowania dowodowego. W takich relacjach pełnomocnik nie jest jedynie powiernikiem informacji od swojego mocodawcy, ale może posiadać wiedzę, bez której rzetelne zebranie dowodów w sprawie może okazać się niemożliwe. Biorąc też pod uwagę, że pełnomocnik nieprofesjonalny nie jest ograniczony prawnym obowiązkiem zachowania w tajemnicy informacji uzyskanych w ramach pomocy jakiej udziela swojemu mocodawcy w postępowaniu,

nie można też i z takiego źródła wywodzić uzasadnienia do bezwzględnego wyłączenia możliwości zeznawania takiego pełnomocnika w postępowaniu w charakterze świadka, tak jak proponowany obecnie zapis zmian w art.259 k.p.c.

W przypadku pełnomocników profesjonalnych problem wydaje się bardziej złożony. Przepisy postępowania cywilnego bowiem, dla spójności systemu prawa, powinny pozostawać we właściwej prawnie koincydencji z pozostałymi regulacjami prawa. Kodeks postępowania cywilnego nie wyklucza dziś możliwości przesłuchania pełnomocnika profesjonalnego w postępowaniu cywilnym w charakterze świadka. Choć jednoznacznie stwarza możliwość odmowy odpowiedzi na zadane pytania, w przypadku, gdyby odpowiedź ta mogła naruszyć tajemnicę zawodową pełnomocnika. Tajemnicę, której obowiązek zachowania nakładają na adwokatów i radców prawnych przepisy ustaw samorządowych i kodeksów etyki zawodowej. Zgodnie z artykułem 6 Prawa o advokaturze i artykułem 3 ustawy o radcach prawnych przedstawiciele obu tych zawodów zobowiązani są zachować w tajemnicy wszystko o czym dowiedzieli się w związku z udzieleniem pomocy prawnej i jest to obowiązek nieograniczony w czasie, z którego nie można być zwolnionych, z wyłączeniem informacji w odrębnie w ustawach wskazanych. Wyżej wymienione przepisy wprowadzają więc całkowity zakaz dowodowy. Regulacje ustawowe tajemnicy zawodowej adwokata i radcy prawnego wzmocnione są jednocześnie zapisami wynikającymi z zasad etyki zawodu adwokata i radcy prawnego. Zgodnie z § 19 ustęp 1 Kodeksu etyki adwokackiej, adwokat zobowiązany jest zachować w tajemnicy oraz zabezpieczyć przed ujawnieniem lub niepożądanym wykorzystaniem wszystko o czym dowiedział się w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych. Obowiązek przestrzegania tajemnicy zawodowej jest nieograniczony w czasie, a adwokatowi nie wolno zgłaszać dowodu z zeznań świadka będącego adwokatem lub radcą prawnym w celu ujawnienia przez niego wiadomości uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.

W tym stanie rzeczy i w kontekście oceny proponowanej zmiany przepisu art. 259 k.p.c., powstaje pytanie, jak zsynchronizować wymogi zachowania tajemnicy przez profesjonalnych pełnomocników we wszystkich analizowanych regulacjach i czy wprowadzenie rozwiązania objętego projektem we właściwy sposób zabezpieczy interesy stron postępowania?

W tej kwestii Naczelna Rada Adwokacka w pełni popiera i przyłącza się do stanowiska Ośrodka Badań Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych wyrażonego w opinii z dnia 29 marca 2023 r., sporządzonej przez prof. UW, dr hab. Piotra Ryłskiego i proponuje przyjęcie postulowanego w tej opinii rozwiązania polegającego na:

- dodaniu w art. 259 k.p.c. punktu 5 w brzmieniu:

„5) pełnomocnicy stron, chyba że strona wyrazi na to zgodę albo sąd uzna to za konieczne, a fakt nie może być ustalony na podstawie innego dowodu”.

oraz

- dodaniu nowego zapisu w postaci art. 259 ze znaczką², o następującej treści:

„Art.259². Adwokat lub radca prawny nie może być świadkiem co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę, chyba że ustawa stanowi inaczej”.

Dyrektor
Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych
przy Naczelnej Radzie Adwokackiej
adw. Dorota Kulńska